

Alfred De Musset'nin Geceler Şiirinde George Sand'ın Etkisi

Arzu ETENSEL İLDEM*

ÖZET

Alfred de Musset'nin en tanınmış, hakkında en çok sözedilmiş ve araştırma yapılmış şiiri Geceler dizisidir. Edebiyat tarihçileri ve eleştirmenler genellikle Geceler dizisinin ilham kaynağı olarak George Sand'ı görürler. Geceler'in her dizisinde Sand'ın izini bulmuşlar, dile getirilen tüm duygu ve düşüncelerden onu sorumlu tutmuşlardır. Oysa Musset'nin yaşamının daha yakından inceleyen birtakım eleştirmenler Geceler dizisinde başka kadınlardan da sözedildiği ortaya koyarlar. Alfred de Musset edebiyat tarihi kitaplarında genellikle yanlış tanıtılan bir yazardır. Bu yanlış tanıtma, George Sand'ın etkisinin abartılmasından kaynaklanmaktadır. George Sand kuşkusuz Musset'nin yaşamını ve eserini etkilemiştir - romantik bir yazar olan Musset için aksi söz konusu olamazdı zaten - fakat sanılan ölçülerde değil. Bu makalede amacımız George Sand'ın sözkonusu etkisinin asıl boyutlarını incelemektir.

RESUME

L'influence de George Sand dans les Nuits d'Alfred de Musset . On a souvent exagéré l'influence de George Sand dans les Nuits. Dans chaque vers on a voulu trouver sa trace et on a prétendu qu'elle a été la cause de chaque sentiment exprimé dans ces poèmes. La véritable interprétation des Nuits a été, en quelque sorte, sacrifiée pour illustrer le mythe des Amants de Venise. Un grand nombre

* Dr.; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

d'historiens de la littérature ont expliqué l'oeuvre de Musset, et les Nuits en l'occurrence, d'une façon erronée à cause de la trop importante influence accordée à George Sand. Cependant, certains critiques littéraires ont examiné Les Nuits de plus près, ont prêté l'oreille aux éclaircissements de Paul de Musset, frère du poète, ont fouillé plus loin dans sa vie privée et ils en ont conclu que George Sand n'était pas l'unique "femme à l'oeil sombre" des Nuits. Notre but dans cet article est d'étudier la supposée influence traditionnelle de George Sand - et de l'aventure de Venise - dans la vie de Musset et dans les Nuits et de montrer de quelle façon les critiques ont surestimé leur influence. Et nous concluons enfin: l'orgueilleuse insensée" est une osmose. Elle est toutes les femmes que Musset a aimées ou a imaginées.

Romantik olmak her şeyden önce şiire inanmak ve şairin belli bir şekilde duygularını dışa vurmasını kabul etmektir. 19. yüzyılın birinci yarısında yaşamış yazarların kolay duygusallığı ve gözyaşlarıyla dolu itirafları çağımız insanına itici gelebilir. Sözgelimi Gide, Musset'nin içini döktüğü kederli dizelerini okuduktan sonra: "Tanrım, başkalarının aşkları ne kadar da sıkıcı oluyor" demiştir. Yine de romantik akımın değeri ve tarihsel önemi yadsınamaz. 1789 devriminden sonra altüst olan estetik ve sanat anlayışının klasisizmden uzaklaşarak bambaşka arayışlar içine girmesi de herhalde kaçınılmaz bir gelişme olmuştur.

Alfred de Musset, romantizmin parlak isimlerinden biri olmasının yanı sıra romantik yazarlar arasında klasisizme en bağlı kalmış olanıdır. İç dünyasını en küçük ayrıntılara kadar okuyucunun gözleri önüne sermesine karşın bir Molière temsilini özelemlerle izlerken zamanının abartılı ve gerçekten uzak melodramlarını eleştirir¹. Musset'nin tiyatrosunda Lorenzaccio gibi ölümsüz bir romantik tiyatro başyapıtının yanısıra 18 yüzyıl tarzı yazılmış birçok komedi ve "proverbe"e de rastlanır. (*Il ne faut jurer de rien, Il faut qu'une porte soit ouverte ou fermée, Louison*, v.b.)

Alfred de Musset çok yönlü bir yazardır. Şiirleri, dram ve komedya- larından başka bir roman (*la Confession d'un enfant du siècle*), çeşitli öyküler (*Emmeline, les Deux maîtresses, le Fils de Titien...*), ve eleştiri makaleleri (*Revue fantastiques, les Lettres de Dupuis et Cottonet...*) yazmıştır. Çok yönlü olmasına karşın Alfred de Musset deyince okuyucunun aklına yalnızca *Geceler* adlı bir dizi şiir gelir genellikle. Edebiyat tarihçileri de Musset'nin yapıtlarını tiyatro ve şiir olarak ikiye ayırdıktan sonra özellikle *Geceler*'in yazarı Musset'ye ağırlık verirler². *Geceler* Musset için bir dönüm noktasıdır. Edebiyat tarihçilerinin çoğuna göre *Geceler*'den önce henüz sanatının olgunluğuna ulaşmamış, fantezist, aklına geldiği gibi yazan, yetenekli fakat derinliği olmayan, hem romantiklerle, hem de kla-

1 Musset, *Oeuvres Complètes*, Paris, Seuil, 1963, 1963, s. 182, *Une Soirée perdue*. (Poésies Nouvelles).

2 Des Granges et J. Boudont, *Histoire de la littérature française*, Paris, Hatier, 1962, s. 844.

siklerle alay eden bir Musset vardır. Gökteki ayı "i" harfinin üstündeki noktaya benzeten Musset.³

1833 Musset için önemli bir yıldır. George Sand'la tanışır ve iki yazar birbirlerini büyük bir aşkla severler. Fakar, kendilerini ve sanatlarını yenilemek için gittikleri İtalya'da George Sand, Musset'yi aldatır. İşte çoğu edebiyat tarihçisine göre Musset'nin yaşamını değiştiren, onu olgunlaştıran dram budur⁴. Bu olayı, aşkların peş peşe barışıp ayrılmaları izler ve sonunda gerçekten ayrılmaya karar verirler (1835). Kuşkusuz bu serüven Musset'yi de, George Sand'ı da çok etkilemiştir. Fakat bir edebiyat tarihi kitabının yazdığı gibi, fantezist Musset'nin duygusal Musset'ye dönüşümünün yalnızca George Sand'ın etkisiyle olduğunu söylemek herhalde doğru olmayacaktır⁵. Musset'nin tüm *Geceler* dizisini yalnız Sand'dan etkilenecek yazdığı da doğru değildir. Bu şiirlerde Musset'nin daha eski aşklarının da izine rastlamak mümkündür. Nitekim Alfred'in yaşam öyküsünü yazarak gizli kalmış yönlerini aydınlatmaya çalışan yazarın kardeşi Paul de Musset *Geceler* konusunda sözünü ettiğimiz edebiyat tarihçilerinin düşüncelerini paylaşmaz. Onun düşüncesine göre Sand kardeşinin yaşamını sanıldığı kadar etkilememiştir.

George Sand ve Musset'nin aşkları Fransız Edebiyatında mitos yaratan aşklardan biridir. Edebiyat tarihçileri yakın zamanlara kadar bu aşkın kötü bitmesinden Sand'ı sorumlu tutuyorlardı. Genel kaniye göre Sand aşığını aldatan kötü kadın, Musset ise kendinden zaten 6 yaş büyük olan, aşk konusunda deneyimli bu "meşum" kadının kurbanıydı. Durum böyle ortaya konunca, genç ve hayat dolu Musset, George Sand'la talihsiz bir aşk yaşar, çektiği acılar kendisini ve sanatını olgunlaştırır, bunun bir sonucu olarak da ölümsüz eseri, *Geceler*'i yaratır⁶. Ne var ki daha ayrıntılı bir inceleme bu değerlendirmenin pek de gerçek olmadığını gösterecektir. Musset'nin birdenbire *Geceler* dizisiyle lirik şiire geçtiği söylenemez. Bu geçiş, sanatında belli bir gelişmenin sonucudur. Aldatan kadın ögesini *Geceler*'den önce yazdığı şiirlerde de görmek mümkündür. Sand-Musset ilişkisi yakından izlendiğinde George Sand'ın sanıldığı kadar suçlu olmadığı da ortaya çıkacaktır. Ayrıca *Geceler* şiirlerinde anılan kadınların hepsi George Sand değildir. Musset gibi hovarda, gece hayatına ve kadınlara düşkün bir salon erkeğinin. 1833 yılına kadar George Sand'dan başka bir kadını sevmemiş olması pek de inandırıcı olmaz.

Musset şiir yazmaya çok genç yaşta başlar. Dizeler olağanüstü bir rahatlıkla kaleminden çıkmaktadır. 1830 yılında genç romantikler sanat dünyasını ellerine geçirmeye çalışmaktayken Musset, arkadaşı Paul Foucher tarafından Hugo

3 Musset, *Oeuvres Complètes*, Paris, Seuil, 1963, s. 74. Ballade à la lune, (*Poésies Nouvelles*).

4 Lanson ve Tuffrau: *Manuel illustré d'histoire de la littérature française*, Paris, Hachette, 1936 s. 577.

5 Brunel ve Huisman: *Introduction à la littérature française*, Paris, Bordas, 1969, s. 120, 121.

6 Thibaudet: *Histoire de la litt. fr.*, Paris, Stock, 1936, s. 216.

ve yandaşlarıyla tanışırılır. Musset "Cénacle"e ilk kabul olunduğu akşam *Contes d'Espagne et d'Italie* kitabından parçalar okur. Romantikler şiirlerini alkışlarla karşılırlar. Fakat bu alkışlar uzun sürmeyecektir, çünkü Musset yarattığı dizeleri ciddiye almaz. Romantik bir üslup kullanmasına karşın romantiklerle alay ediyor gibidir. Gerçekten de bu böyledir. Bu parlak üslubun altında romantik ekolün bir üyesi olmaktan çok, kendi zevkine göre yazan fantezist bir yazar vardır. Musset bu ilk eserlerinde romantik öğeleri bol bol kullanır: egzotik sahneler, ihtirashı duygular, ölüm, kan ve intikam. Sevgilisini aldatan "meşum" kadın imajına ilk olarak *Don Paez*'de rastlarız⁷. Bu öykü romantik tarzda işlenmiş ve parlak dizelerle donatılmış bir şiirdir. *Don Paez* metresi Dona Juana'nın kendisini aldattığını öğrenince önce rakibini öldürür, sonra da ölümcül bir öpücükle Dona Juana'dan öcünü alır. Musset'nin eserindeki bu ilk "meşum" kadının "kara gözlü bir esmer" olduğunu da belirtelim. İlginçtir ki Musset'nin "kara gözlü esmer" kadın kahramanları çoğu kez hain ve zalim olurlar, kırdıkları kalpleriye "mavi gözlü sarışın" kadınlar onarmaya çalışır⁸.

Musset bu romantik temalar üzerine yazdığı fantezist çeşitlemelerden büyük bir düşkünlüğünün etkisiyle uzaklaşmamıştır. İlk şiirlerinin vurdumduymaz coşkusu geçtikçe şiir nedir, nasıl ve neden şair olunur sorularını sormuştur kendine. Ona göre şiir belli temalar üzerine parlak dizeler yazmak olmamalıdır. Şiir politikaya da karışmamalı, şair, Victor Hugo'nun dediği gibi⁹ geniş halk kitlelerine yol gösteren bir kişi olmamalıdır. Şiir insanoğlunun en gizli ve en derin duygularının en içten şekilde ifadesidir. Sanatçı bu duyguları ancak büyük bir acının etkisindeyken yaşayabilir ve eğer gerçek bir şairse, onları kağıda dökebilir. Musset bu düşüncelerini 1832 yılında iki kez ifade etmiştir:

- "Ah, vur sinene, deha ordadır."¹⁰ ve "Bunu böyle bilin, konuşan ve iç çeken yürektir, / El kalemi tutarken acı çeken yürektir."¹¹

Musset 1833 yılında, Sand'la karşılaşmadan önce lirik şiir tanımına çok yaklaşan *Rolla*'yı kaleme almıştır. Musset *Rolla*'da kişisel duygu ve düşüncelerini ifade eder. Şiirin kahramanı Rolla, parasını ve yaşamını kolay zevkler ve kadınlar arasında yitirmiştir. Ama bu yaşadığı hayata aslında inanmadığı için ruhu acı çekmiş ve temiz kalmıştır. Görüldüğü gibi bu gerçek acı-gerçek sanat ilişkisi Musset'nin kafasında George Sand'la tanışmadan önce yer etmiş ve sanatçı lirizme doğru yönelmiştir.

Alfred de Musset ve George Sand Haziran 1833 yılında "la Revue des Deux Mondes"un sahibi Buloz'un, dergi yazarları için verdiği bir yemekte tanışır-

7 Musset, *Oeuvres Complètes*, Paris, Seuil, 1963, s. 47, *Don Paez (Premières Poésies)*.

8 Bk. a.e., *Don Paez*, s. 47, *la Nuit d'octobre*, s. 156, *Stances à Ninon*, s. 177.

9 Bk. Hugo, *Poésie* (1), Paris, Seuil, 1972, *Fonction du poète*, s. 421-424 (*Les Rayons et les Ombres*).

10 Musset, *Oeuvres Complètes*, Paris, Seuil, 1963, s. 90, *A Mon Ami Edouard (Premières Poésies)*.

11 Musset, a.e., s. 127, *Namouna. (Poésies Nouvelles)*.

lar. George Sand o sıralar kocasından ve ilk aşığından ayrılmış, romanlarından kazandığı para sayesinde çocuklarıyla birlikte Paris'te yalnız yaşamaktadır. Karşılaştıktan birkaç gün sonra Musset Sand'a ilk mektubunu¹², daha sonra da ilk aşk mektubunu yazar¹³. 15 Ağustos 1833'te birlikte Fontainebleau'ya giderler. Musset o günleri *le Souvenir*¹⁴ şiirinde anacaktır. Aynı yılın Aralık ayına kadar Musset George Sand'ın yaşamını ve arkadaş çevresini paylaşır. Bu yeni hayat onu çok mutlu etmiştir¹⁵. Bu mutlu anları ancak ölümünden sonra yayımlanan şiirlerinde dile getirmektedir¹⁶.

12 Aralık günü aşıklar İtalya'ya gitmek üzere yola çıkarlar. Yolculuk çok yorucu geçmiş ancak bu Musset'nin Cenova'da dansözlerle gönül eğlendirmesini engellememiştir¹⁷. 1 Ocak'ta Venedik'e varır varmaz Sand hastalanır. Musset hastayla ilgilenmez, kenti gezer, gece hayatına tekrar başlar ve Sand'a artık kendisini sevmediğini söyler: "Daha hastalığının ilk günü, beni görünce hasta bir kadının ne kadar sıkıcı ve itici olduğunu söylemedin mi? Aramızda herşey o gün bitmemiş miydi?"¹⁸. Aradan bir ay geçmeden bu kez Musset hastalanır. Ateşi yükselmiş, bilincini yitirmiştir. Ağır bir tifo geçirdiği sanılmaktadır. George Sand, büyük bir özveriyle ona bakar, onu tedavi etmesi için genç doktor Pagelloya başvurur. 13 Şubat'ta Musset tehlikeyi atlattır. Bu hastalık sırasında Musset gerçekten ölümle burun buruna gelmiş, tamamen iyileşmesi de aylar almıştır. Bu arada Sand ve Pagello arasında bir ilişki başlar. Sand bu ilişkiyi Mart ayında Musset'ye itiraf eder. 28 Mart akşamı Sand, Musset ve Pagello arasında çok duygusal bir sahne yaşanır. Musset, Pagello ve Sand'ın ellerini birleştirerek aralarından çekilir ve Venedik'i terkeder. Tieghem, Musset'nin bu sahne için kendi eseri *Andréa del Sarto*'dan esinlendiğini söylemektedir: "Andréa'nın Gordiani ve Lucrizia'ya gösterdiği tutum Musset'nin George Sand ve Pagello'ya karşı takındığı tavra o kadar çok benzemiştir ki gelecekte bu olayları inceleyen bir edebiyat tarihçisi yaşanan olayların eseri etkilediğine karar verecektir. Oysa biz bunun böyle olmadığını biliyoruz; belki de burada, pek çok kez olduğu gibi yazar eserinden esinlenerek hareket etmiştir."¹⁹

Bundan sonra aralarında yoğun bir mektuplaşma başlar. Musset Sand'ı mutlu edemediği için kendini suçlamakta, Sand ise ona bir dost olarak çok değer verdiğini yazmakta ve onu özlemektedir. Ağustos 1834'de Sand, Pagello'yla birlikte Paris'e döner. Musset'yle görüşürler. Musset onu hâlâ sevdiğini anlar ve onu görmemek için Almanya'ya, Baden'e gider. Baden'den Sand'a aşk dolu

12 Sand et Musset, *Lettres d'amour*, présentées par Françoise Sagan, Paris, Hermann, 1985, s. 21.

13 Sand et Musset, a.e., s. 30.

14 Musset, *Oeuvres Comp.* Paris, Seuil, 1963, s. 188, *le Souvenir*, (Poé. Nou.

15 Bk. Mallet, Francine, *George Sand*, Paris, Grasset, 1976, s. 121.

16 Musset, *Oeuvres Comp.*, Paris, Seuil, 1963, s. 230, *A George Sand I*, II.

17 Bk. Barry, Joseph, *George Sand ou le scandale de la liberté*, Paris, Hatier, 1969, s. 181.

18 Sand et Musset, *Lettres d'amour*, Paris, Hermann, 1985, s. 151-152.

19 Tieghem, Ph. van, *Musset. Connaissance des lettres*, Paris, Hatier, 1969, s. 53.

mektuplar gönderir. George Sand'da Pagello'yu Paris'te bırakıp Nohant'a gitmiştir. Yalnız kalan Pagello'nun İtalya'ya dönmekten başka çaresi kalmamıştır. Ancak ayrılmadan önce Musset'nin en yakın arkadaşı Tattet'ye bazı itiraflarda bulunur ve Sand'la arasındaki ilişkinin, Musset Venedik'ten ayrılmadan önce başlamış olduğunu söyler. Oysa Musset onların, kendisi aradan çekildikten sonra birlikte olduklarını sanmaktaydı. Sonbaharda aşıklar Paris'te tekrar buluşur ve barışırlar. Ne var ki Tattet arkadaşına Pagello'nun itiraflarını anlatmıştır. Musset'nin sürekli kuşkuları ilişkilerini yaşanmaz bir hale sokar. Sainte-Beuve 18 Kasım 1834'de şu satırları yazmıştır: "Gördüğüm en büyük fırtınayı bir aydır kendilerini paralayarak, lanetleyerek ve öldürerek ayrılmaya çalışan Lelia ve Rolla yaratıyorlar."²⁰ O günlerde acı çekme sırası George Sand'a gelmiştir. Duygularını, pişmanlık ve özlemlerini, ölümünden sonra yayımlanan *Journal Intime*'de²¹ olağanüstü bir içtenlikle dile getirmiştir. Bu fırtınalı dönem nihayet Mart 1835'de son bulur ve George Sand Nohant'a sığınarak ilişkilerine son verir. Musset'yi bu yıpratıcı olayların etkisinden önce Madame Jaubert'in, daha onra da Aimée D'Alton'un "mavi gözleri" kurtaracaktır.

Görüldüğü gibi bu ünlü aşk öyküsüne tarafsız bir şekilde bakıldığında Musset aldatılan zavallı genç, George Sand ise aldatan "meşum" kadın olarak görünmemektedir. Sand, Venedik'te, ilişkilerinin bittiğine inandığı bir anda Pagello'ya yakınlık duymuş ve bunu Musset'den saklamamıştır. Ne var ki bu olay, zaten şüpheli olan Musset'yi çok kötü etkilemiş, daha sonraki beraberliklerinde Sand'a güvenememiştir. Bu güvensizliği sonraki sevgililerine de gösterecektir. Aslında bu aldatılma korkusu Musset'nin ilköğrenlik aşklarından kaynaklanan bir duygudur. Musset ilköğrenliğinde iki kez aşık olmuş ve iki kez aldatılmıştır. Bu ilk aşkların izlerini *Geceler*'de de görmek mümkündür.

Daha önce de söylemiş olduğumuz gibi edebiyat tarihçileri, genellikle *Geceler* şiir dizisini Musset'nin George Sand'a olan fırtınalı aşk ilişkisine bağlarlar. Sand'dan ayrılan Musset uzun zaman acı çektikten sonra toparlanarak bu çektiği acıları *Geceler* şiirinde dile getirmiştir. *Geceler* dört şiirden oluşmaktadır: *Mayıs Gecesi*, *Aralık Gecesi*, *Ağustos Gecesi* ve *Ekim Gecesi*. Eleştirmenler bu şiirlerde duygusal bir bunalımın çeşitli aşamalarını görmüşlerdir:²² Derin bir acının ifadesi (*Mayıs Gecesi*), yalnızlığın hüznü (*Aralık Gecesi*), hayatı doyusuya yaşama arzusu (*Ağustos gecesi*), son bir başkaldırmanın ardından gelen huzur ve sevgiliyi bağışlayış (*Ekim Gecesi*). Ünlü *Souvenir* şiiri de bu lirik dizinin doğal sonu olarak görülür. Bu şiirde George Sand'ın anısı artık şaire acı değil mutluluk vermektedir.

Geceler dizisinin bir bunalım sonucu kaleme alındığı bir gerçektir, ama bu bunalımı doğru değerlendirmek gerekir. Bunun, Musset'nin özlediği ve yaşamayı

20 Sainte-Beuve, *Correspondance Générale*, Paris, Garnier, 1935-1964, Cilt I, s. 478.

21 Sand, George, *Journal Intime*, Monaco, Ed. du Rocher, 1956.

22 Lanson ve Tuffrau, *Histoire de la littérature franç.*, Paris, Hachette, 1947, s. 579.

şiddetle arzu ettiği bir bunalım olduğunu daha önce de görmüştük. Musset bu duyguları yaşamaya kendini hazırlamıştı. Rastlantılar onu George Sand'la karşılaştırdı. Ondan ayrıldıktan sonra aradığı gerçek acıyı bulduğunu sanıyordu, artık ölümsüz eserler verebilir, tam anlamıyla bir şair olabilirdi. Şimdi bu şiirlerde George Sand'ın izlerini arayalım ve bakalım bu büyük acıyı Musset'ye gerçekten o mu tattırmıştır?

Musset *Mayıs Gecesi*'ni, George Sand'dan ayrıldıktan iki ay sonra, 1835 Mayıs'ında kaleme almıştır²³. 1834 yılı onun için çok verimli olmuş, çeşitli eserler yayınlamıştır²⁴, dolayısıyla George Sand'la geçirdiği fırtınalı dönemler yaratıcı olmasını önlememiştir. *Mayıs Gecesi* şairle ilham perisi arasında bir dialogdur. İlham perisi ilk dizelerde şairin onu ihmal ettiğinden yakınır fakat gördüğümüz gibi, Musset Sand'dan ayrılalı 2 ay olmuştur ve *Mayıs Gecesi*ni kaleme almaktadır. İlham perisi şaire, onu bir kez daha teselli ettiğini anımsatır. (43. dize) 1828 yılında Musset 18 yaşındayken, Madame Beaulieu'ye aşık olmuş, fakat Madame Beaulieu aşkına cevap vermediği gibi, Musset'yi diğer aşığına paravan yapmıştır²⁵. 1830 yılında Musset, bu kez Madame de la Carpe'a aşık olur. Bu hanım da onu en yakın arkadaşıyla aldattır²⁶. İşte ilham perisinin sözünü ettiği üzüntü bunlardan biri olmalıdır.

İlham perisinin bütün ısrarlarına karşın şair susmaya devam eder. Peri, ona en güzel dizelerin en büyük üzüntüler ardından yazılanlar olduğunu söylese de (150 ve 151. dize) inandırıcı olmaz. Burada Musset İlham perisinin ağzından kendi teorilerini ortaya koymaktadır. Fakat şairin içine düşmüş olduğu bunalım o kadar şiddetlidir ki onu ifade etmeye kalkarsa kaleminin kırılacağını söyler (198 ve 199. dizeler). Görüldüğü gibi bu şiirde Musset büyük acısının nedenini açıklamamaktadır. Bu şiiri George Sand'dan ayrıldıktan hemen sonra yazdığına göre, sözünü ettiği bunalımın nedenini Sand'a bağlamak doğru olacaktır.

Aralık Gecesi, Aralık 1835'de "Revue des Deux Mondes"da yayımlanmıştır. Bu şiiri neden ve nasıl yazdığını kardeşi Paul de Musset uzun uzun anlatır²⁷. Paul de Musset'ye göre Alfred 1935 yazında, sık sık evine gittiği Madame Joubert'e aşık olmuştur. Ninon'a başlığı altınca topladığı dizeleri de ona yazmıştır. Madame Joubert de Musset'ye karşı ilgisiz değildir; aralarında "güzel bir aşk" başlar. Musset bu aşkı *Emmeline*²⁸ öyküsünde anlatmıştır. Ne var ki bir süre sonra Musset olur olmaz şeylerden şüphelenmeye başlar. *Le Chandelier*²⁹ oyununun konusu böyle doğmuştur. Sevgilisi dürüst ve onurlu bir kadındır, bu yersiz ithamlara dayanamayıp Musset'den ayrılır. Musset çok üzülmüş, çok

23 Musset, Paul de, *Biographie d'Alfred de Musset*. Paris, Charpentier Ed. 1884, s. 78-79.

24 *On ne badine pas avec l'amour*. *Lorenzaccio*. *Une bonne fortune*.

25 Paul de Musset, *Biographie d'Alfred de Musset*. Paris, Charpentier Ed. 1884, s.

26 Musset, A. de, *Oeuvres Complètes*. Paris, Seuil, 1963, s. 11.

27 P. de Musset, *Biographie d'A. de Musset*. Paris, Ch. Ed., 1884, s. 145-149.

28 A. de Musset, *Oeuvres Com.*, Paris, Seuil, 1963, s. 672.

29 A. de Musset, a.e., s. 370.

pişman olmuşsa da iş isten geçmiştir. İşte Paul de Musset'ye göre bu serüvenin etkisi Musset'yi *Aralık Gecesi*'ni yazmaya itmiştir.

Aralık Gecesi şairin tüm yaşamının öyküsüdür. Çocukluğundan son aşkına kadar uzanan zaman süresi içinde, her zor anında, kendisine bir kardeş kadar benzeyen birini görür karşısında. Bu siyahlar içindeki kişi yalnızlığıdır (dize 216). Musset ilk gençlik yıllarını anlatırken duyduğu ilk aşk acısından söz eder (dize 27). Bu kuşkusuz Madame Beaulieu'dür. Daha ilerde, yaptığı yolculukları anarken, Venedik ve Lido için kötü sözcükler kullanacaktır (dize 76). George Sand'ın Musset'ye Pagello'yu sevdiğini Lido'da söylediği sanılmaktadır. Şairin "gizemli benzeri" son aşkına da tanık olur. Geceyi birlikte geçirdikten sonra sevgilisi Musset'yi terk etmiş, mektuplarını geri istemiştir. (dize 132, 135, 136). Bu kadın Madame Joubert olmalıdır. Musset aynı sahneyi Emmeline'de de anlatır³⁰. Hüzünlü *Aralık Gecesi*'nin esas ilham kaynağı işte bu aşktır. Musset sevgilisini "delicesine mağrur" olmakla suçlar (dize 158) bu suçlamayı George Sand, görüyoruz ki haksız olarak, üstlenmiş ve sözkonusu şiirde Musset'nin kendisinden söz ettiğini sanmıştır³¹. Diğer taraftan Maurice Allem bu "delicesine mağrur kadının" edebi bir tema olduğunu savunmaktadır. Allem bu temaya daha önce Musset'nin 1832 yılında yazdığı *Lucie* adlı şiirde de rastlandığını belirtir³².

Ağustos Gecesi diğerlerine göre en neşeli, en hayat dolu olanıdır. Ağustos 1836'da "Revue des Deux Mondes" da yayımlanır. *Ağustos Gecesi* de *Mayıs Gecesi* gibi İlham perisiyle şair arasında yapılan bir dialogdur. Paul de Musset'nin dediğine göre şair artık geçmiş aşklarını tamamiyle unutmuş, yepyeni bir insan olmuştur³³. İlham perisi şaire yine sitem eder: onu yine ihmal etmektedir. Fakat bu kez ihmalinin nedeni *Mayıs Gecesi*'nde olduğu gibi mutsuzluk değil, mutluluk ve yaşama coşkusudur. Şair gününü gün etmekte, aşktan aşka koşmaktadır. İlham perisi bu coşkuyu kuşkuyla karşılar (dize 51). Bu kuşku Musset'nin gizli bir itirafı olarak da değerlendirilebilir. Pek çok eleştirmen bu coşkuyu ifade edilen yaşama sevincini fazla abartılı bulmuş, şairin kendisini zorladığına inanmıştır³⁴. Musset bu şiirinde yaşamın tek amacını sevmek olarak gösterir. Sevip acı çektikten hemen sonra tekrar sevmek acı çekmemenin bir yolu değil midir? Diğerlerinde farklı olarak *Ağustos Gecesinde* belli bir sevgilinin izi görülmez. Musset bu şiirde genel olarak aşka tutkundur. Belki de yaşamının asıl sorunu bu sonu gelmez sevmeye istediğinden kaynaklanmaktadır?

Ekim 1837'de yayımlanan *Ekim Gecesi* genel olarak *Mayıs Gecesi*'nin devamı ve sonu olarak yorumlanmıştır. *Mayıs Gecesinde*, sözü edilen acıyı şairin Sand'dan ayrıldıktan sonra duyduğu acı olarak kabul etmiştik. Fakat *Ekim Gece-*

30 A. de Musset, a.e., s. 685.

31 George Sand, *Correspondance*, t. III, Paris, Garnier, 1967, s. 399, Marie d'Agouli'ya mektup, 25 Mayıs 1836.

32 Musset, *Oeuvres Com.*, présentées par Maurice Allem, Paris, Nrf (P.U.M.), 1951, s. 634.

33 P. de Musset, *Biographie d'A. de Musset*, Paris, Ed. Çn., 1884, s. 145.

34 Bornecque, Pierre Henry, *La France et sa littérature*, Lyon, 24C, 1967, s. 495.

si'nde dile getirilen duygularda yalnız Sand'ın etkisinin olmadığı görülmektedir. *Ekim Gecesi*'ni *Mayıs Gecesi*'nin devamı ve sonu olarak görmek herhalde doğru olmayacaktır. Bu şiirde şair İlham perisine artık iyileştiğini, ona herşeyi anlatacağını söyler. Çektiği acı, sıradan herkesin duyduğu bir duygudur. Şair olayları anlatmaya başlar. Bir gece, pencerede, sevgilisini beklemektedir. Saatler geçer, kuşku için kemirir. Sevgilisi sabaha karşı geldiğinde artık kendisini aldattığına iyice inanmıştır. Şair bunları İlham perisine anlatırken bile heyecanlanır ve "kara gözlü" sevgilisine dinmeyen öfkesini dile getirir (dize 140). Eleştirmen Emile Henriot o gece beklenen kadının George Sand olduğunu söylemektedir³⁵, oysa Allem aynı sahnenin *Confession d'un Enfant du siècle* romanında da geçtiğini³⁶, dolayısıyla burada söz konusu olan Musset'nin ilk aşkı Madame Beaulieu ya da Madame de la Carpe olduğunu iddia eder³⁷. (Bilindiği gibi Musset Sand'dan ayrıldıktan sonra aşklarının öyküsünü *Confession d'un enfant du siècle* romanında anlatmıştır). Fakat şair o karanlık geceyi o kadar büyük bir heyecanla anlatmaktadır ki, bu fırtınanın yıllar önce yaşanılmış ve kısmen unutulmuş bir aşktan doğması pek de inandırıcı değildir. Burada söz konusu olan sevgili Madame de la Carpe olsa bile, dile getirilen duyguların Sand'a duyulan duygular olması daha mantıklı görünmektedir. Emile Henriot şiirin devamında öfkeyle anılan "karanlık gözlü kadın"ın (dize 162) yine George Sand olduğunu düşünmektedir³⁸. Fakat bu dizeler ilk sevgiliden ve ilk ihanetten söz etmektedir; oysa Sand Musset'nin ilk aşkı değildir, ona ihanet eden ilk kadın da değildir. Musset *la Confession d'un enfant du siècle* romanında onu göz yaşlarıyla aldatmak isteyen ilk sevgilisinin ihanetini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır³⁹. İşte bu ilk sevgili *Ekim Gecesi*'ndeki "kara gözlü kadın"la aynı kişi olarak yorumlanabilir. Nitekim eleştirmen Lalande *Ekim Gecesi*'nin "hain kadın"ı olarak George Sand'ı değil, Musset'yi Jules Janin'le aldatan Madame de la Carpe'ı görmektedir⁴⁰.

İlham perisi Musset'nin öfkesini yatıştırmaya çalışır. Şairden kendisini aldatan sevgilisini bağışlamasını ister. İlk sevgilisi Musset'ye aşkı ve ihaneti öğretmiştir ama ne yazık ki ondan sonraki sevgilisi Musset'nin kalbinde açılan bu yarayı iyileştirememiştir. Görüldüğü gibi burada iki kadın söz konusudur: mantıklı olarak düşünürsek şairin öfkesini uyandıran ilk sevgili Madame Beaulieu (ya da Madame de la Carpe) yaralarını sarmaya çalışan ikinci sevgili ise George Sand'dır. Zaten *La Confession d'un Enfant du siècle* de de Musset olayları böyle anlatmaktadır.

35 Emile Henriot, *A. de Musset*, Paris, Hachette, 1928, s. 84.

36 A. de Musset, *Oeuvres Com.*, Paris, Seuil, 1963, s. 561. (*Confession d'un enfant du siècle*, III).

37 A. de Musset, *Poésies Nouvelles*, annotées par Maurice Allem, Paris, Garnier 1958, s.

38 Emile Henriot, *A. de Musset*, Paris, Hachette, 1928, s. 85.

39 A. de Musset, *O.C.*, Paris, Seuil, 1963, s. 562 (*Confession d'un e.d.s.* III).

40 Musset, *Pages Choies*, Edition Annotée par Lalande, Paris, Larousse, 1959, s. 77, 78.

Görülüyor ki kimin hangi sevgili olduğunu saptamak son derece güçtür. Kesin bir karara varmak sonradan çelişkiler doğurabilir. Kaldı ki acaba Musset bu şiiri yazarken ne zaman hangi kadını düşündüğünü kendisi de biliyor muydu? Bu sevgililerin hepsi Musset'nin kendi istediklerini ifade etmesi için bir bahane olmamışlar mıdır? Onlar Musset'nin kafasında bir tema oluşmasını sağlamışlardır. Musset belki de aşkta mutsuz oluşunu, sevgiliden sevgiliye atlayışının nedenini kendi kişiliğinde değil de sevgililerinin ihanetinde aramıştır. Kendi denge-sizliğinin sorumluluğunu onlara yüklemek istemiştir.

Ekim Gecesi şairin "hain" sevgilisini bağışlamasıyla biter. İlham perisinin dediği olmuş, Musset "kara gözlü hain kadını", ya da kadınlarını unutarak mavi gözlü yeni metresi Aimée D'Alton'a dönmüştür.

Görüldüğü gibi *Geceler* şiirlerinin ayrıntılı incelemesi bizi birtakım alışıla-gelmiş yorumların dışına çıkartmıştır. *Geceler* belki Musset'nin sanat hayatında bir dönüm noktasıdır ama, bu değişim George Sand serüveninin etkisiyle bir günde oluşmamıştır. Fantezist bir şiir anlayışıyla yola çıkan Musset bir müddet sonra lirik şiire yönelmiş, şiirde güzel dize yazmadan öte bir anlam aramıştır. Venedik serüveni düşünölegelenin tersine yalnızca George Sand'ın ihaneti ola-rak değerlendirilmemelidir. Bu, iki tarafın da katkısıyla yaşanmış ve hatalarıyla sona ermiş çapraşık bir ilişkidir. Musset'nin tek başına yaşadığı bir dram değıl-dir. Kaldı ki görmüş olduğumuz gibi *Geceler* dizisini tümünden Venedik serüveni-nin bir yankısı olarak değerlendirmek de yanlış olacaktır. Musset bu şiirleri yaz-mak için o zamana kadar hayatına giren bütün kadınlardan esinlenmiştir. Mey-dana çıkan "kara gözlü hain kadın" hem Madame Beaulieu, hem Madame de la Carpe, hem George Sand, hem de Musset'nin kafasında yaşattığı kadın imajıdır. Dolayısıyla *Geceler* dizisini George Sand ilişkisiyle özdeşleştirmemek ve yalnızca ona bağlamamak gerekir.

BİBLİOGRAFYA

1. BARRY, Joseph: *George Sand ou le scandale de la liberté*, Paris, Hatier, 1969.
2. BORNECQUE, Pierre Henry: *La France et sa littérature*, Lyon, IAC, 1957.
3. BOUDONT ve DES GRANGES: *Histoire de la littérature française*, Paris, Hatier, 1962.
4. BRUNEL ve HUISMAN: *Introduction à la littérature française*, Paris, Bor-das, 1969.
5. HENRIOT, Emile: *Alfred de Musset*, Paris, Hachette, 1928.
6. HUGO, Victor: *Poésie (I)*, Paris, Seuil, 1972.
7. LANSON ve TUFFRAU: *Manuel illustré d'histoire de la littérature françai-se*, Paris, Hachette, 1936.
8. MALLET, Francine: *George Sand*, Paris, Grasset, 1976.
9. MUSSET, Alfred de, Tieghem'in önsözü ve notlarıyla, *Oeuvres Complètes*, Paris, Seuil, 1963.

10. *Oeuvres Complètes*, Maurice Allem'in önsözü ve notlarıyla, Paris, Seuil, 1963.
11. *Pages Choiesies*, Lalande'in önsözü ve notlarıyla, Paris, Larousse, 1959.
12. *Poésies Nouvelles*, Maurice Allem'in önsözü ve notlarıyla, Paris, Garnier, 1958.
13. MUSSET, Paul de: *Biographie d'Alfred de Musset*, Paris, Charpentier Ed., 1884.
14. SAINTE-BEUVE: *Correspondance Générale*, Paris, Garnier, 1935-1964.
15. SAND, George: *Correspondance (III)*, Paris, Garnier, 1967.
16. *Journal intime*, Monaco, Ed. du Rocher, 1956.
17. SAND ve MUSSETe, *Lettres d'Amour*, Françoise Sagan'ın önsözüyle, Paris, Hermann, 1985.
18. THIBAUDET, Albert: *Histoire de la littérature française*, Paris, Stock, 1936.
19. TIEGHEM, Philippe van: *Musset, connaissance des Lettres*, Paris, Hatier, 1969.